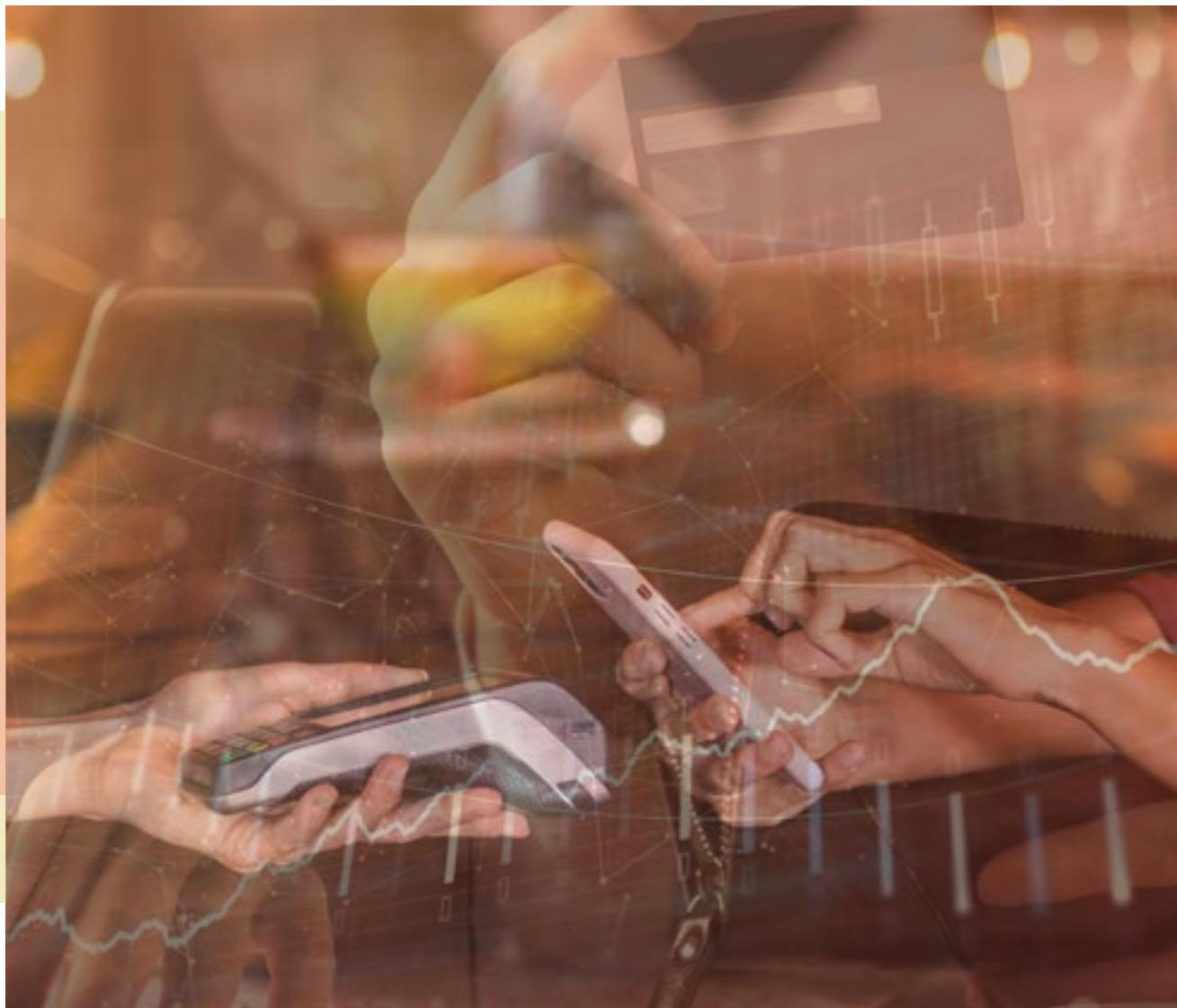

Bezgotovinske platne transakcije

Statistika platnog prometa

2023.

Godina V · lipanj 2024.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Nacionalne bezgotovinske platne transakcije	6
2.1. Poslani kreditni transferi	8
2.2. Usluga plaćanja računa	11
2.3. Izravna terećenja	12
2.4. Terećenja bez naloga	13
2.5. Transakcije platnim karticama izdanima u RH.....	14
3. Međunarodne bezgotovinske platne transakcije	16
4. Poslani kreditni transferi	18
4.1. Primljeni kreditni transferi	20
4.2. Transakcije platnim karticama izdanima u RH	22
4.3. Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH.....	23
5. Pregled osnovnih pojmova.....	25

IZDAVAČ

Hrvatska narodna banka
Trg hrvatskih velikana 3
10000 Zagreb

www.hnb.hr

Molimo korisnike ove publikacije da pri korištenju podataka obvezno navedu izvor.

1. Uvod

Bezgotovinske platne transakcije u posljednjih nekoliko godina bilježe kontinuirani rast, i u broju i u vrijednosti transakcija. Pokretač razvoja bezgotovinskih platnih transakcija jesu platne kartice djelomično i zbog povećanja broja i vrijednosti plaćanja preko interneta kao i povećanih mogućnosti integracije platnih kartica u digitalne novčanike i druge načine plaćanja. No, klasične metode plaćanja (kreditni transferi i izravna terećenja) platni su instrumenti koji tradicionalno sudjeluju s najvećim udjelima u ukupnim bezgotovinskim platnim transakcijama.

Prema podacima Hrvatske narodne banke u Republici Hrvatskoj (u nastavku teksta: RH) porast broja nacionalnih kartičnih platnih transakcija u posljednjih pet godina povećao se za 67%, a vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija povećala se za 77%.

Prosječan Hrvat danas u novčaniku ima 2,1 platnih kartica.

Istodobno, 44% potrošača i 60% poslovnih subjekata u RH ima ugovorenu uslugu internetskog bankarstva, a 57% potrošača i 52% poslovnih subjekata uslugu mobilnog bankarstva, usluge koje svojim korisnicima 24 sata na dan omogućuju zadavanje elektroničkih naloga.

Kada se navedeni podaci usporede s podacima iz 2022. godine, broj potrošača koji se koriste uslugom mobilnog bankarstva u 2023. povećao se za 7%, a broj potrošača koji se koriste uslugom internetskog bankarstva za 13%.

Uz porast broja korisnika mobilnog bankarstva rasli su i broj i vrijednost platnih transakcija zadanih tim kanalom, pa je tako u 2023. broj transakcija potrošača u odnosu na 2022. godinu porastao za 13%, a vrijednost transakcija za 42%¹, dok je broj transakcija poslovnih subjekata mobilnim bankarstvom porastao za 36%, a vrijednost transakcija za 65%. Navedeni podatak zajedno s podatkom da sve više potrošača kao i poslovnih subjekata ima ugovorenu uslugu mobilnog bankarstva zapravo potvrđuje da mobitel sve više postaje prvi izbor pri odabiru uređaja za iniciranje elektroničkih transakcija.

Iz udjela strukture broja nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija u 2023. može se zaključiti kako najveći udio (48%) u ukupnom broju nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija imaju transakcije platnim karticama i transakcije kreditnih transfera (34%). Porast u broju i vrijednosti transakcija platnim karticama izdanima u RH u odnosu na 2022. godinu detaljnije je opisan u točki 5. publikacije (Transakcije platnim karticama izdanima u RH). Slijede ih transakcije terećenja bez naloga s udjelom od 18%. Transakcije izvršene

1 U RH u 2023. potrošači su zadali 15,4 milijuna transakcija korištenjem usluge internetskog bankarstva u ukupnoj vrijednosti od 4 milijarde eura i 141,8 milijuna transakcija korištenjem usluge mobilnog bankarstva u ukupnoj vrijednosti od 20,2 milijarde eura.

korištenjem usluge plaćanja računa sudjeluju s udjelom od oko 1%, a transakcije usluge izravnog terećenja sudjeluju s udjelom od 2%.

Istodobno, najveći udio u strukturi broja međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija imaju transakcije platnim karticama s 91% i transakcije izvršene korištenjem usluge kreditnog transfera s ukupnim udjelom od 9%.

S druge strane, u strukturi ukupne vrijednosti bezgotovinskih platnih transakcija izrazito dominantan udio i nadalje imaju transakcije izvršene korištenjem usluge kreditnog transfera. Naime, one su u 2023. činile oko 94% ukupne vrijednosti svih izvršenih nacionalnih i međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija.

Visok udio kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti svih bezgotovinskih platnih transakcija rezultat je činjenice da se upravo kreditnim transferima najčešće koristi u transakcijama većih vrijednosti. Tako su kreditni transferi uobičajen način izvršenja plaćanja između trgovачkih društava, između trgovачkih društava i banaka, plaćanja između fizičkih osoba, isplate plaća i mirovina i slično. To je vidljivo i iz prosječne vrijednosti pojedinačne transakcije kreditnog transfera², koja je znatno veća od npr. prosječne vrijednosti kartične transakcije³, kojom se ponajprije koristi za kupoprodaju robe i usluga u maloprodaji.

U Tablici 1. prikazani su ukupan broj i vrijednost izvršenih bezgotovinskih platnih transakcija u RH u 2023. godini u svim valutama preračunato u eure. Podaci iz Tablice 1. prikupljeni su na temelju Odluke o obvezi dostavljanja podataka o platnom prometu i elektroničkom novcu (u nastavku teksta: Odluka). Odlukom je propisana obveza izvještavanja Hrvatske narodne banke (u nastavku teksta: HNB) o podacima u vezi s platnim prometom i elektroničkim novcem te sadržaj, način i rokovi tog izvještavanja.

Pružatelji platnih usluga čiji su podaci korišteni pri izradi publikacije jesu:

1. kreditne institucije (banke) koje su od HNB-a dobile odobrenje za rad koje uključuje i odobrenje za pružanje platne usluge prihvatanja platnih transakcija
2. institucije za elektronički novac koje su od HNB-a dobile odobrenje za pružanje usluge izdavanja platnih instrumenata i prihvatanja platnih transakcija izvršenih platnim instrumentima i
3. institucije za platni promet koje su od HNB-a dobile odobrenje za pružanje platne usluge prihvatanja platnih transakcija izvršenih platnim instrumentima.

Tablica 1. podijeljena je na nacionalne (točka A Tablice 1.) i međunarodne platne transakcije (točka B Tablice 1.).

2 Prosječna vrijednost nacionalnoga kreditnog transfera iznosila je 1.055 eura (ne uključuju se transakcije trajnih naloga).

3 Prosječna vrijednost nacionalne transakcije platnom karticom izdanom u RH iznosila je 26 eura.

Tablica 1. Izvještaj o bezgotovinskim platnim transakcijama u Republici Hrvatskoj u 2023.

Izvršene platne transakcije	Broj transakcija	%	Vrijednost transakcija u eurima	%
A) Nacionalne platne transakcije				
1. Poslani kreditni transferi (2)	412.630.475	33,86%	419.063.328.572	95,73%
1.1. Kreditni transferi	386.772.272	93,73%	408.202.095.565	97,41%
1.2. Trajni nalozi	25.858.203	6,27%	10.861.233.007	2,59%
2. Usluga plaćanja računa	10.964.263	0,90%	615.333.929	0,14%
3. Izravna terećenja	20.513.084	1,68%	2.074.397.695	0,47%
4. Terećenja bez naloga (3)	185.115.120	15,19%	438.031.682	0,11%
5. Transakcije platnim karticama izdanima u RH (4)	589.468.664	48,37%	15.548.902.389	3,55%
5.1. Debitne platne kartice	500.954.760	84,98%	12.291.514.171	79,05%
5.2. Kreditne platne kartice	88.513.904	15,02%	3.257.388.218	20,95%
Ukupno nacionalne platne transakcije (1. – 5.)	1.218.691.606	100,00%	437.739.994.267	100,00%
B) Međunarodne platne transakcije				
6. Poslani kreditni transferi (5)	5.695.395	2,93%	66.315.790.063	47,15%
7. Primljeni kreditni transferi (6)	11.975.511	6,17%	66.018.101.958	46,93%
8. Transakcije platnim karticama izdanima u RH (7)	71.666.490	36,91%	3.531.220.078	2,51%
9. Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH (8)	104.831.977	53,99%	4.791.518.929	3,41%
Ukupno međunarodne platne transakcije (6. – 9.)	194.169.373	100,00%	140.656.631.028	100,00%
Ukupno (A + B)	1.412.860.979		578.396.625.295	

Napomena: Uključene su platne transakcije potrošača, poslovnih subjekata, kreditnih institucija i Fine, izvršene u svim valutama, preračunato u eure

(1) **Izvršene platne transakcije** obuhvaćaju izvršene bezgotovinske platne transakcije u svim valutama, preračunate u eure po srednjem tečaju HNB-a na posljednji dan svakog mjeseca.

(2) **Poslani kreditni transferi** obuhvaćaju sve nacionalne kreditne transfere izvršene na teret računa za plaćanje potrošača, poslovnih subjekata i kreditnih institucija.

(3) **Terećenja bez naloga** obuhvaćaju transakcije terećenja bez naloga po računima potrošača i poslovnih subjekata (kamate i naknade za pojedine platne usluge, npr. naknada za vođenje računa). Transakcije terećenja bez naloga ne uključuju transakcije prijenosa iznosa rate/anuiteta kredita s računa za plaćanje korisnika platnih usluga na račun kreditne institucije ako je ugovorom o kreditu ugovoren takav prijenos.

(4) **Transakcije platnim karticama izdanima u RH** obuhvaćaju nacionalne kartične platne transakcije kupnje robe i usluga te ugovornih terećenja (uključuju se transakcije kupnje robe i usluga preko obročne otplate i potrošačkih kredita). Transakcije podizanja i polaganja gotovog novca platnom karticom, kao i transakcije naknada, kamata, članarina i sl. koje je naplatio izdavatelj preko platne kartice, nisu uključene.

(5) **Poslani kreditni transferi** obuhvaćaju sve međunarodne kreditne transfere izvršene na teret računa za plaćanje potrošača, poslovnih subjekata i kreditnih institucija.

(6) **Primljeni kreditni transferi** obuhvaćaju sve međunarodne kreditne transfere u korist računa za plaćanje potrošača, poslovnih subjekata i kreditnih institucija.

(7) **Transakcije platnim karticama izdanima u RH** obuhvaćaju međunarodne kartične platne transakcije izvršene platnim karticama izdanima u RH, tj. transakcije kupnje robe i usluga te transakcije podizanja gotovog novca platnom karticom.

(8) **Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH** obuhvaćaju transakcije prihvata platnih instrumenata izvršenih platnim instrumentima izdanima izvan RH za kupnju robe i usluga preko prihvatnih uređaja. Transakcije kupnje e-novcem uključene su u Tablicu 1.

Izvor: HNB

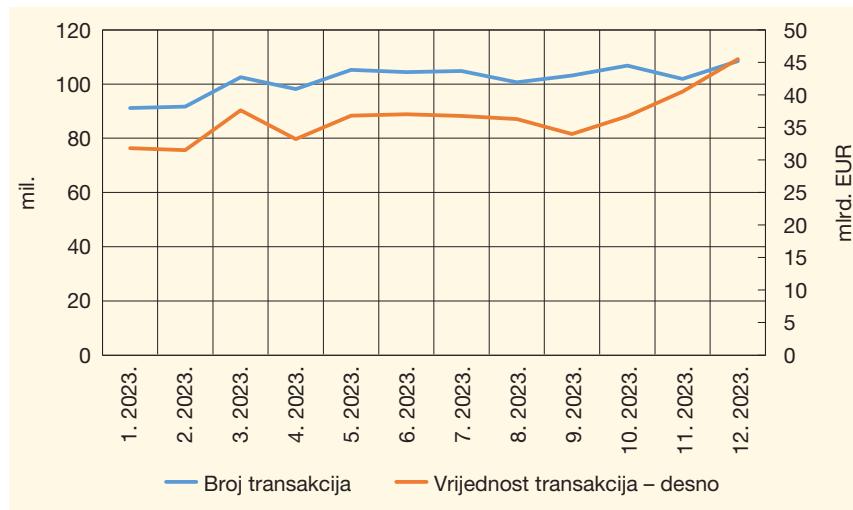
2. Nacionalne bezgotovinske platne transakcije

Nacionalne bezgotovinske platne transakcije jesu transakcije u čijem izvršavanju sudjeluju platiteljev pružatelj platnih usluga i pružatelj platnih usluga primatelja plaćanja ili samo jedan pružatelj platnih usluga, a koji se nalaze u Republici Hrvatskoj. Podaci o nacionalnim bezgotovinskim platnim transakcijama grupirani su u pet kategorija:

- Poslani kreditni transferi
- Usluga plaćanja računa
- Izravna terećenja
- Terećenja bez naloga i
- Transakcije platnim karticama izdanima u RH.

Prema dostavljenim podacima izvještajnih obveznika tijekom 2023. ukupno je izvršeno 1.218,7 milijuna nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija u ukupnoj vrijednosti od 437,7 milijardi eura. U usporedbi s ukupnim brojem i vrijednosti nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija u 2022., ukupan broj transakcija povećao se za 7%, a ukupna vrijednost za 13%. Na razini mjeseca prosječno je izvršeno 101,6 milijuna nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija s prosječnom vrijednosti od 36,5 milijardi eura mjesečno (Slika 1.). Prosječna vrijednost nacionalne bezgotovinske platne transakcije u 2023. porasla je za 6% u odnosu na 2022. i iznosila je 359 eura.

Slika 1. Broj i vrijednost nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija

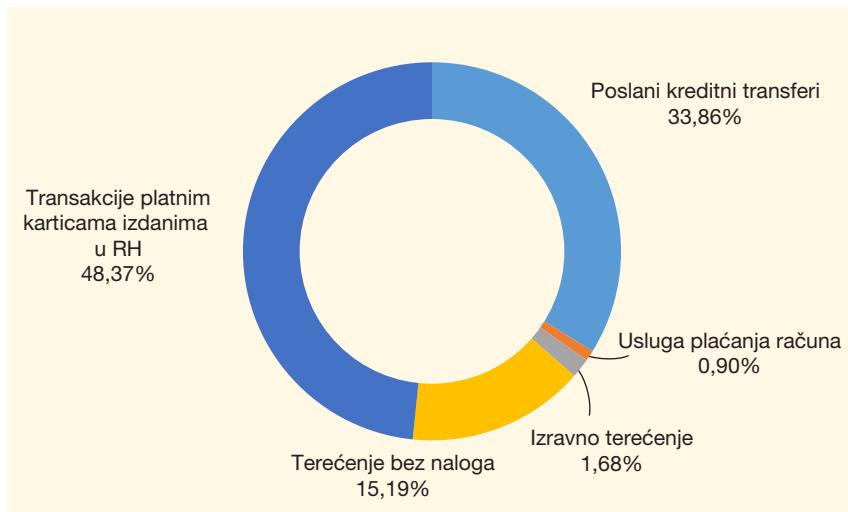

Napomena: Nacionalne bezgotovinske platne transakcije obuhvaćaju izvršene bezgotovinske platne transakcije u svim valutama, preračunato u eure.

Izvor: HNB

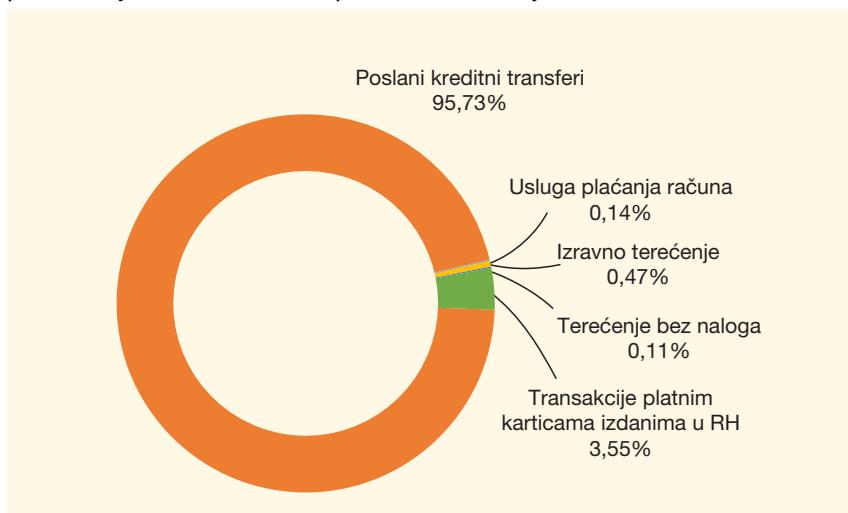
Iz strukture nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija prema broju izvršenih platnih transakcija u 2023. utvrđeno je kako se najveći udio (njih 48,37%) odnosio na transakcije platnim karticama izdanima u RH. Slijedile su ih transakcije poslanih kreditnih transfera s udjelom od 33,86% i transakcije terećenja bez naloga s udjelom od 15,19%. Transakcije izvršene korištenjem usluge plaćanja računa i usluge izravnog terećenja sudjelovale su s udjelom od 0,9% odnosno 1,68% (Slika 2.).

Slika 2. Struktura nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija prema broju izvršenih platnih transakcija

Izvor: HNB

Slika 3. Struktura nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija prema vrijednosti izvršenih platnih transakcija

Napomena: Nacionalne bezgotovinske platne transakcije obuhvaćaju izvršene bezgotovinske platne transakcije u svim valutama, preračunato u eure.

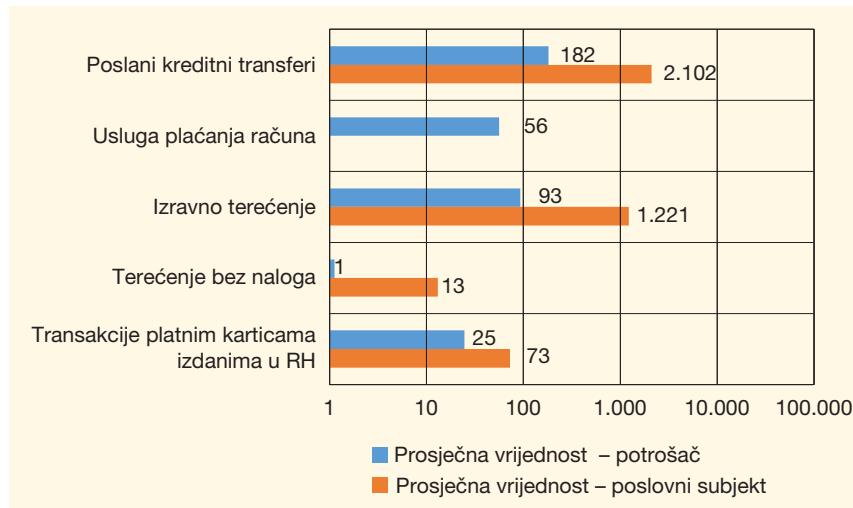
Izvor: HNB

U strukturi nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija prema vrijednosti izvršenih platnih transakcija u 2023. poslani kreditni transferi imaju izrazito dominantan udio. Njihov udio čini 95,7% ukupne vrijednosti svih izvršenih nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija (Slika 3.).

Visok udio kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija rezultat je činjenice da se upravo kreditnim transferima najčešće koristi u transakcijama veće vrijednosti. Tako su kreditni transferi uobičajen način izvršenja plaćanja između trgovačkih društava, između trgovačkih društava i banaka, plaćanja između fizičkih osoba, isplate plaća i mirovina i slično. To je vidljivo i iz prosječne vrijednosti nacionalne transakcije kreditnog transfera, koja je znatno veća od npr. prosječne vrijednosti kartične transakcije kojom se ponajprije koristi za kupoprodaju robe i usluga u maloprodaji. Iznos prosječne vrijednosti za svaku od kategorija nacionalnih

bezgotovinskih platnih transakcija odvojeno za potrošača i poslovni subjekt prikazan je na Slici 4.

Slika 4. Prosječna vrijednost nacionalne bezgotovinske platne transakcije

Napomena: Nacionalne bezgotovinske platne transakcije obuhvaćaju izvršene bezgotovinske platne transakcije u svim valutama, preračunato u eure.
Platne transakcije izvršene kao usluga plaćanja računa u RH u 2023. mogli su zadati isključivo potrošači.
Izvor: HNB

U nastavku publikacije pojedinačno je analizirana svaka od kategorija nacionalnih bezgotovinskih platnih transakcija.

2.1. Poslani kreditni transferi

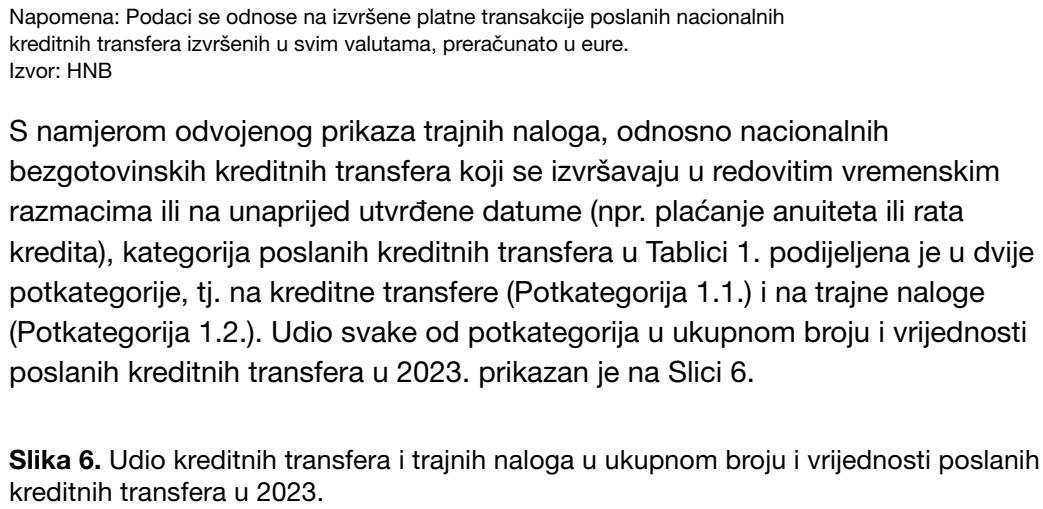
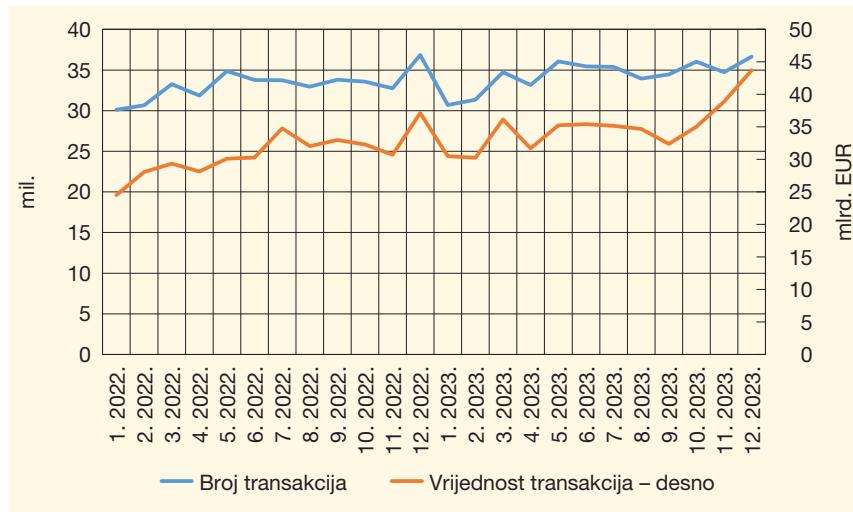
Kreditni transfer je platna usluga kojom se na temelju naloga za plaćanje koji daje platitelj tereti račun za plaćanje platitelja i odobrava račun za plaćanje primatelja plaćanja. Kreditni transfer dolazi od engleske riječi *credit transfer*, čime se podrazumijeva da je njime zadan prijenos u korist računa primatelja plaćanja na inicijativu platitelja, pa ga ne treba poistovjećivati s pojmom "kredit". Platnu uslugu kreditnog transfera u RH na dan 31. prosinca 2023. pružalo je 20 kreditnih institucija.

Poslani kreditni transferi dominantna su platna usluga u RH i obuhvaćaju sve nacionalne kreditne transfere izvršene na teret računa za plaćanje potrošača, poslovnih subjekata i kreditnih institucija u RH. Poslani kreditni transferi obuhvaćaju i uslugu trajnog naloga.

U RH je u 2023. izvršeno 412,6 milijuna transakcija poslanih kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti od 43,7 milijardi eura. Na razini mjeseca prosječno je izvršeno 34,4 milijuna poslanih kreditnih transfera s prosječnom vrijednosti od 1.259 eura mjesечно. Prosječna vrijednost poslanoga kreditnog transfera u 2023. povećala se za 9,2% u odnosu na 2022. i iznosila je 1.016 eura.

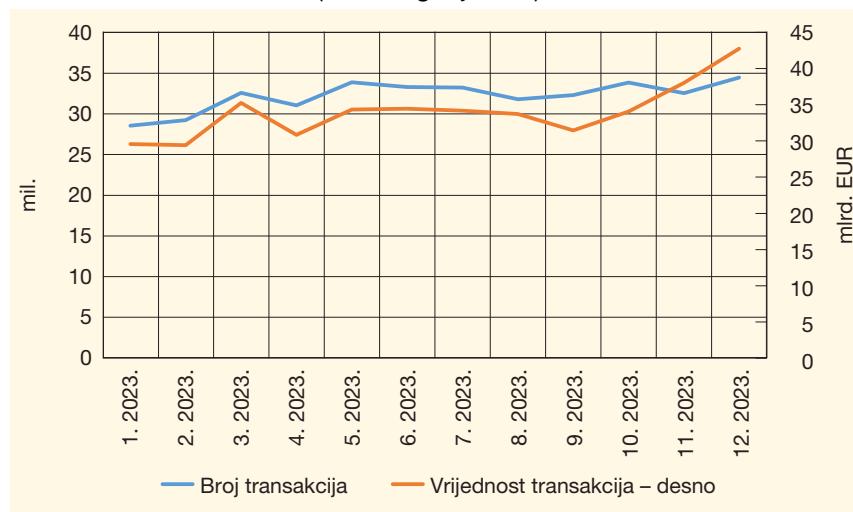
Promatraju li se podaci o ukupnom broju i vrijednosti poslanih kreditnih transfera u 2023. u odnosu na 2022., ukupan broj transakcija povećao se za 3,6%, a ukupna vrijednost za 13,1%. Kretanje ukupnog broja i vrijednosti poslanih kreditnih transfera u posljednje dvije godine prikazano je na Slici 5.

Slika 5. Broj i vrijednost poslanih kreditnih transfera

U skladu s prikazanim na Slici 6. kreditni transferi (Potkategorija 1.1.) imaju znatan udio u odnosu na trajne naloge u ukupnom broju i vrijednosti poslanih kreditnih transfera. Točnije, u 2023. u ukupnom broju transakcija poslanih kreditnih transfera njihov udio iznosio je 94%, a u ukupnoj vrijednosti 97%. Tijekom 2023. ukupno je izvršeno 386,8 milijuna transakcija nacionalnih kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti od 408,2 milijarde eura. Na razini mjeseca prosječno ih je izvršeno 32,2 milijuna s prosječnom vrijednosti od 34 milijarde eura mjesечно (Slika 7.).

Slika 7. Kreditni transferi (Potkategorija 1.1.)

Napomena: Podaci se odnose na transakcije poslanih nacionalnih kreditnih transfera izvršenih u svim valutama, preračunato u eure.

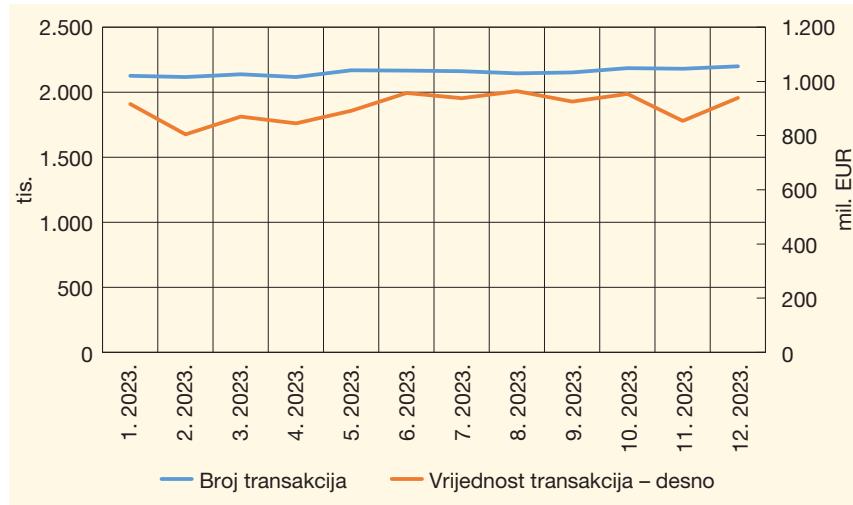
Izvor: HNB

Od ukupnog broja izvršenih transakcija nacionalnih kreditnih transfera njih 54,02% izvršeno je na teret računa za plaćanje potrošača, 42,9% na teret računa za plaćanje poslovnih subjekata, a 3,08% na teret računa za plaćanje kreditnih institucija u RH. Istodobno, od ukupne vrijednosti izvršenih transakcija nacionalnih kreditnih transfera njih čak 83,8% izvršeno je na teret računa za plaćanje poslovnih subjekata, 9,8% na teret računa za plaćanje potrošača i 6,4% na teret računa za plaćanje kreditnih institucija u RH. Prosječna vrijednost izvršenoga kreditnog transfera na teret računa za plaćanje potrošača iznosila je 192 eura, na teret računa za plaćanje poslovnog subjekta 2.062 eura, a na teret računa za plaćanje kreditne institucije 2.178 eura.

Trajnih naloga (Potkategorija 1.2.) izvršenih na teret računa za plaćanje potrošača i poslovnih subjekata u 2023. izvršeno je 25,9 milijuna u ukupnoj vrijednosti od 10,9 milijardi eura. Navedeni iznosi u ukupnom broju poslanih kreditnih transfera čine udio od 6,3%, a u ukupnoj vrijednosti 2,6% (Slika 6.). Na razini mjeseca prosječno su izvršena 2,2 milijuna trajnih naloga s prosječnom vrijednosti od 905,1 milijuna eura mjesечно (Slika 8.).

Od ukupnog broja izvršenih transakcija trajnih naloga njih 96,8% izvršeno je na teret računa za plaćanje potrošača, a 3,2% na teret računa za plaćanje poslovnih subjekata. Međutim, analizira li se ukupna vrijednost izvršenih transakcija trajnih naloga, njih 22,4% izvršeno je na teret računa za plaćanje potrošača, a 77,6%

Slika 8. Trajni nalozi (Potkategorija 1.2.)

Napomena: Podaci se odnose na transakcije trajnih nalog izvršenih u svim valutama, preračunato u eure.

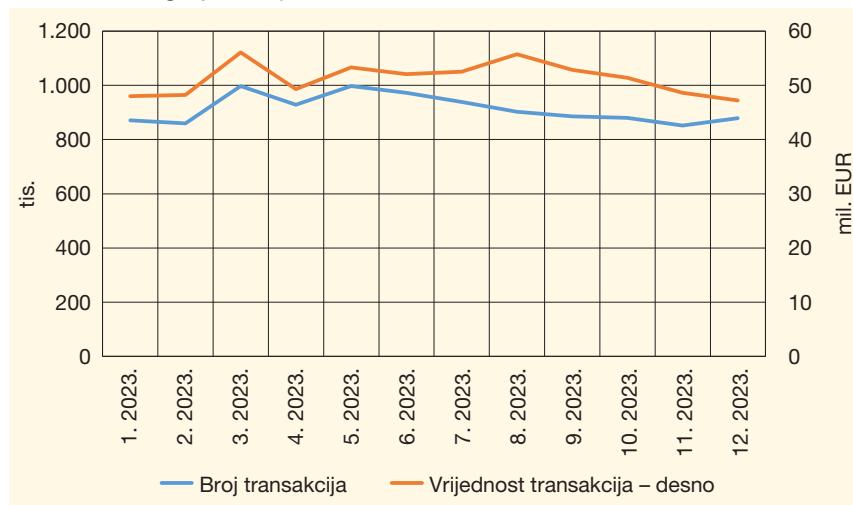
Izvor: HNB

na teret računa za plaćanje poslovnih subjekata. Prosječna vrijednost izvršenoga trajnog naloga na teret računa za plaćanje potrošača iznosila je 97 eura, dok je prosječna vrijednost izvršenoga trajnog naloga na teret računa za plaćanje poslovnog subjekta iznosila 10.341 euro.

2.2. Usluga plaćanja računa

Usluga plaćanja računa obuhvaća sve platne transakcije kod kojih kreditna institucija na temelju ugovora s primateljem plaćanja prikuplja novčana sredstva platitelja i prikupljeni iznos stavlja na raspolaganje primatelju plaćanja u vremenskim ciklusima određenima ugovorom (npr. račun za struju, vodu, plin i sl.). Pritom kreditna institucija naloge za plaćanje zaprima sama ili preko trećih osoba (Fina, Hrvatska pošta, trgovački lanci i dr.). Uslugu plaćanja računa u

Slika 9. Usluga plaćanja računa

Napomena: Podaci se odnose na platne transakcije izvršene kao usluga plaćanja računa u eurima.

Izvor: HNB

RH na dan 31. prosinca 2023. pružalo je 12 kreditnih institucija i 1 institucija za elektronički novac. Ukupan broj platnih transakcija izvršenih korištenjem usluge plaćanja računa u 2023. iznosio je 11 milijuna s ukupnom vrijednosti od 615,3 milijuna eura.

U skladu s prikazanim na Slici 9. mjesecno se prosječno izvršavalo 913.689 transakcija korištenjem usluge plaćanja računa s prosječnom vrijednosti u iznosu od 51,3 milijuna eura mjesечно. Prosječna vrijednost transakcije izvršene korištenjem usluge plaćanja računa iznosila je 56 eura.

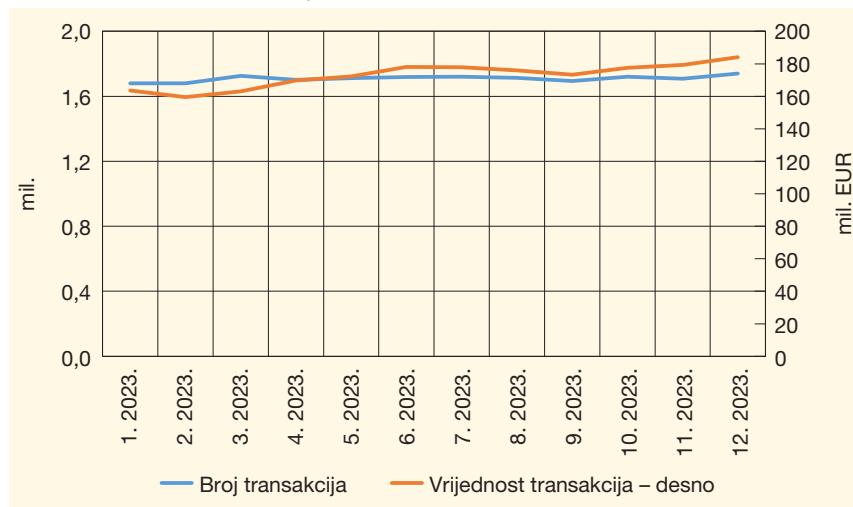
2.3. Izravna terećenja

Izravno terećenje je platna usluga kojom se tereti platiteljev račun za plaćanje, pri čemu platnu transakciju inicira primatelj plaćanja na osnovi suglasnosti platitelja dane svojem pružatelju platnih usluga, primatelju plaćanja ili pružatelju platnih usluga primatelja plaćanja. Transakcije u Tablici 1. obuhvaćaju sva izravna terećenja na temelju kojih su u 2023. terećeni računi za plaćanje platitelja na teritoriju RH (npr. plaćanje obveza za komunalne usluge, naplata troškova po kartici s odgođenom naplatom itd.).

U RH je na dan 31. prosinca 2023. uslužu izravnog terećenja pružalo 17 kreditnih institucija i ukupno je izvršeno 20,5 milijuna transakcija izravnih terećenja na teret računa za plaćanje platitelja u ukupnoj vrijednosti od 2,1 milijarde eura. Od ukupnog broja transakcija izravnih terećenja njih čak 99,3% izvršeno je na teret računa za plaćanje potrošača u ukupnoj vrijednosti od 1,9 milijardi eura (91,3% ukupne vrijednosti transakcija).

Kretanje ukupnoga mjesecačnog broja i vrijednosti transakcija izravnih terećenja u 2023. prikazano je na Slici 10. Prosječan mjesecični broj izravnih terećenja na temelju kojih su u 2023. terećeni računi za plaćanje platitelja na teritoriju RH

Slika 10. Izravna terećenja

Napomena: Podaci se odnose na transakcije izravnih terećenja izvršenih u svim valutama, preračunato u eure.

Izvor: HNB

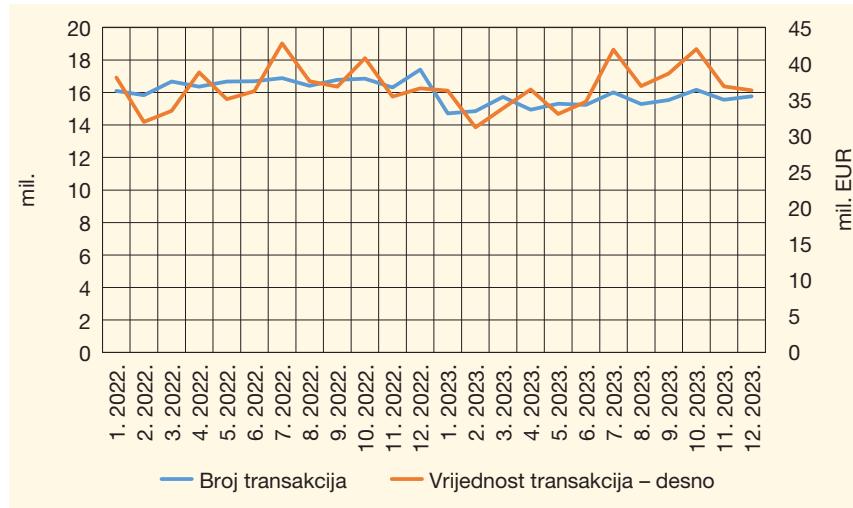
iznosio je 1,7 milijuna transakcija s prosječnom vrijednosti od 172,9 milijuna eura mjesечно. Prosječna vrijednost transakcije izravnog terećenja na teret računa za plaćanje potrošača iznosila je 93 eura, a na teret računa za plaćanje poslovnog subjekta 1.221 euro.

2.4. Terećenja bez naloga

Terećenja bez naloga obuhvaćaju ukupan broj i vrijednost transakcija koje inicira i izvršava kreditna institucija, i to prijenosom s računa za plaćanje svojega korisnika platne usluge na temelju ugovora s tim korisnikom, a bez posebnog naloga za plaćanje (npr. transakcije kamata, naknada za pojedine platne usluge, kao npr. naknada za vođenje računa). U Tablici 1. transakcije terećenja bez naloga ne uključuju transakcije prijenosa iznosa rate/anuiteta kredita s računa za plaćanje korisnika platnih usluga na račun kreditne institucije ako je ugovorom o kreditu ugovoren takav prijenos.

U skladu s navedenim utvrđeno je da je u RH u 2023. izvršen 185,1 milijun transakcija terećenja bez naloga u ukupnoj vrijednosti od 438 milijuna eura na ime kamata i naknada. U odnosu na 2022. ukupan broj transakcija terećenja bez naloga smanjio se za 7%, a ukupna vrijednost smanjila se za 1,2%. Kretanje ukupnoga mjesecnog broja i vrijednosti transakcija terećenja bez naloga u posljednje dvije godine prikazano je na Slici 11.

Slika 11. Broj i vrijednost transakcija terećenja bez naloga

Napomena: Podaci se odnose na transakcije terećenja bez naloga izvršenih u svim valutama, preračunato u eure.

Izvor: HNB

Na razini mjeseca u 2023. godini prosječno je izvršeno 15,4 milijuna transakcija terećenja bez naloga s prosječnom vrijednosti od 36,5 milijuna eura mjesечно. Prosječna vrijednost transakcije terećenja bez naloga izvršene prijenosom s računa za plaćanje potrošača iznosio je 1 euro, a izvršene prijenosom s računa za plaćanje poslovnog subjekta 13 eura.

2.5. Transakcije platnim karticama izdanima u RH

Transakcije platnim karticama izdanima u RH prikazane u točki 5. u Tablici 1. (Izvještaj o bezgotovinskim platnim transakcijama u Republici Hrvatskoj u 2023.) obuhvaćaju nacionalne kartične platne transakcije izvršene platnim karticama izdanima od pružatelja platnih usluga izdavatelja u RH. Pružatelji platnih usluga izdavatelji⁴ u RH jesu:

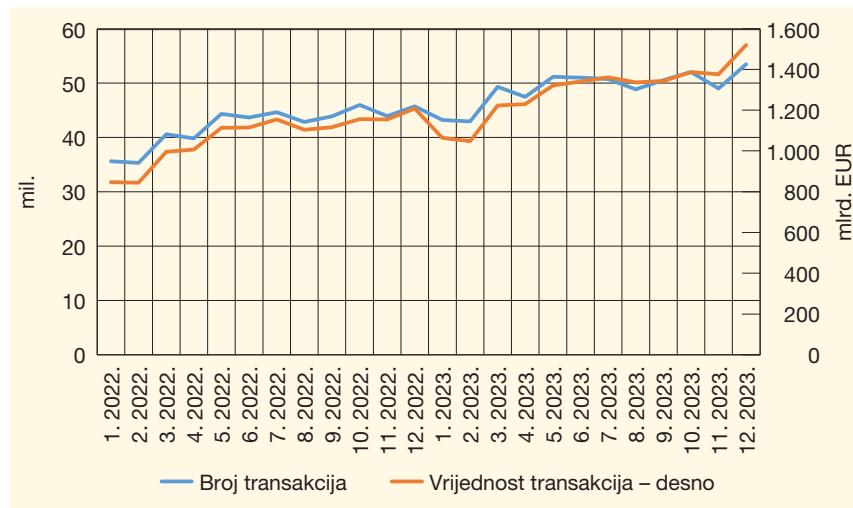
1. kreditne institucije (banke) koje su od HNB-a dobile odobrenje za rad koje uključuje i odobrenje za pružanje platne usluge izdavanja platnih kartica i
2. institucije za elektronički novac koje su od HNB-a dobile odobrenje za pružanje platne usluge izdavanja platnih kartica.

Za potrebe ove publikacije u nacionalne kartične transakcije⁵ uključene su isključivo:

- platne transakcije kupnje robe i usluga platnom karticom i
- ugovorna terećenja naplaćena preko platne kartice.

Navedenih nacionalnih kartičnih transakcija platnim karticama izdanima u RH u 2023. ukupno je izvršeno 589,5 milijuna u ukupnoj vrijednosti od 15,5 milijardi eura. Usaporede li se ti podaci s podacima iz 2022., ukupan broj nacionalnih transakcija platnim karticama izdanima u RH povećao se za 16,5%, a ukupna vrijednost za 21,3%. Kretanje ukupnog broja i vrijednosti nacionalnih transakcija platnim karticama izdanima u RH u posljednje dvije godine prikazano je na Slici 12.

Slika 12. Transakcije platnim karticama izdanima u RH

Napomena: Podaci se odnose na nacionalne transakcije platnim karticama izdanima u RH, a koje obuhvaćaju platne transakcije kupnje robe i usluga platnom karticom i izravna terećenja naplaćena preko platne kartice izvršene u eurima.

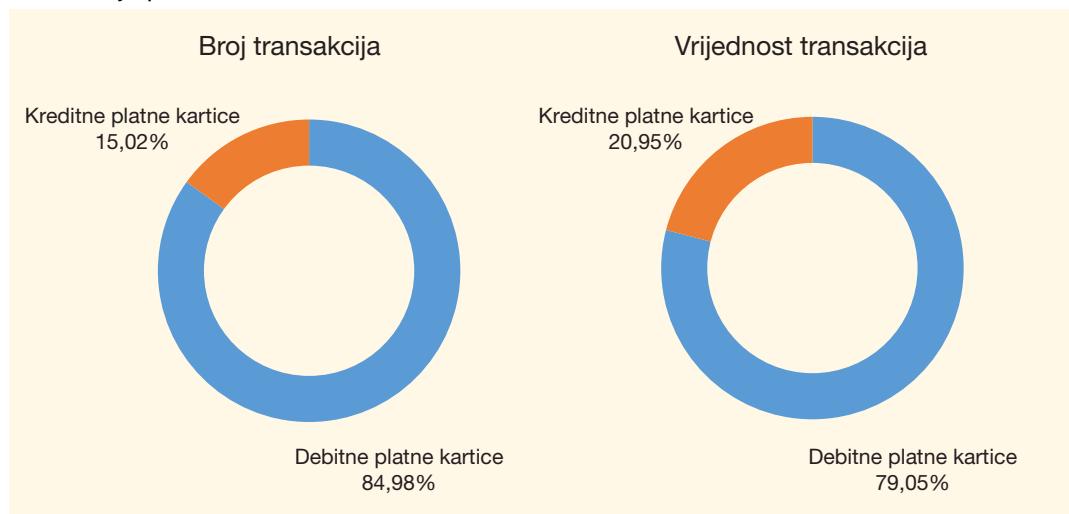
Izvor: HNB

- 4 Platne kartice izdane u RH kojima su se izvršavale nacionalne kartične transakcije na dan 31. 12. 2023. izdavalo je 19 kreditnih institucija i tri institucije za elektronički novac.
- 5 Transakcije podizanja i polaganja gotovog novca platnom karticom, kao i transakcije naknada, kamata, članarina i sl. koje je naplatio izdavatelj preko platne kartice, u ovom Izvještaju nisu uključene u nacionalne kartične transakcije.

Nacionalne transakcije platnim karticama izdanima u RH u Izvještaju podijeljene su u dvije potkategorije: 5.1. Debitne platne kartice i 5.2. Kreditne platne kartice. Debitne kartice obuhvaćaju isključivo debitne kartice, a kreditne platne kartice obuhvaćaju kreditne, charge, revolving, kartice s odgođenom naplatom i članske kartice.

Na dan 31. prosinca 2023. od ukupnog broja⁶ platnih kartica izdanih u RH njih 6.830.744 bile su debitne kartice (80%), a njih 1.708.472 kreditne kartice (20%). Debitnim karticama izvršen je 501 milijun transakcija ili 85% s ukupnom vrijednosti od 12,3 milijardi eura ili 79%. Ostatak od ukupnog broja nacionalnih transakcija platnim karticama izdanima u RH izvršen je kreditnim karticama (88,5 milijuna transakcija ili 15% s ukupnom vrijednosti od 3,3 milijarde eura ili 21%). Udjeli debitnih i kreditnih platnih kartica u ukupnom broju i vrijednosti transakcija platnim karticama izdanima u RH prikazani su na Slici 13.

Slika 13. Udio debitnih i kreditnih platnih kartica u ukupnom broju i vrijednosti transakcija platnim karticama izdanima u RH

Napomena: Podaci se odnose na transakcije platnim karticama izdanima u RH izvršene u eurima.
Izvor: HNB

Prosječna vrijednost nacionalne transakcije izvršene debitnom karticom izdanom u RH u 2023. povećala se za 8,7% u odnosu na 2022. i iznosila je 25 eura, a nacionalne transakcije izvršene kreditnom karticom izdanom u RH za 8,8% i iznosila je 37 eura.

6 Na dan 31. prosinca 2023. u RH ukupno je evidentirano 8.539.216 izdanih platnih kartica. Od ukupnog broja izdanih platnih kartica njih 94% izdano je potrošačima, a 6% poslovnim subjektima.

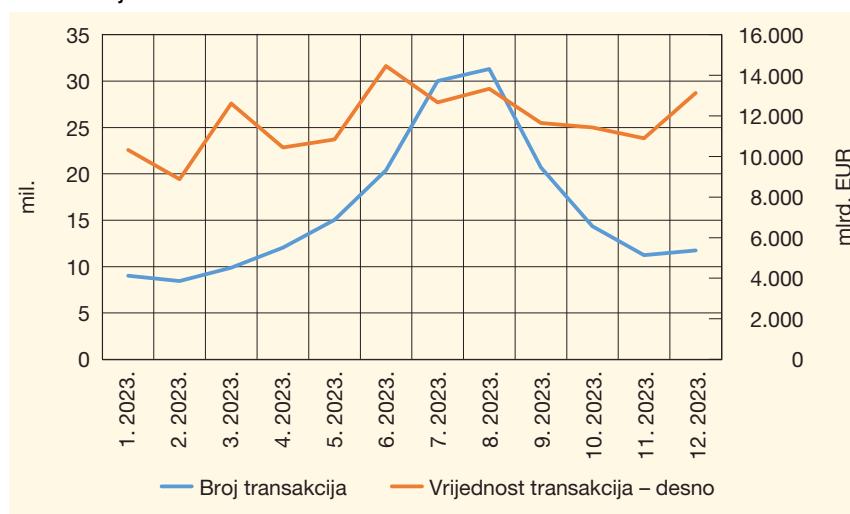
3. Međunarodne bezgotovinske platne transakcije

Međunarodna bezgotovinska platna transakcija jest platna transakcija u čijem izvršavanju sudjeluju dva pružatelja platnih usluga od kojih se jedan pružatelj platnih usluga nalazi u RH, a drugi izvan RH. Podaci o međunarodnim bezgotovinskim platnim transakcijama u Izvještaju grupirani su u četiri kategorije:

- Poslani kreditni transferi
- Primljeni kreditni transferi
- Transakcije platnim karticama izdanima u RH i
- Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH.

U RH tijekom 2023. ukupno su izvršena 194,2 milijuna međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija u ukupnoj vrijednosti od 140,7 milijardi eura. U usporedbi s ukupnim brojem i vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija u 2022., ukupan broj transakcija povećao se za 18,1%, a ukupna vrijednost za 14,5%. Prosječna vrijednost jedne međunarodne bezgotovinske platne transakcije u 2023. iznosila je 724 eura. Kretanje ukupnoga mjesecnog broja i vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija u 2023. prikazano je na Slici 14.

Slika 14. Broj i vrijednost međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija

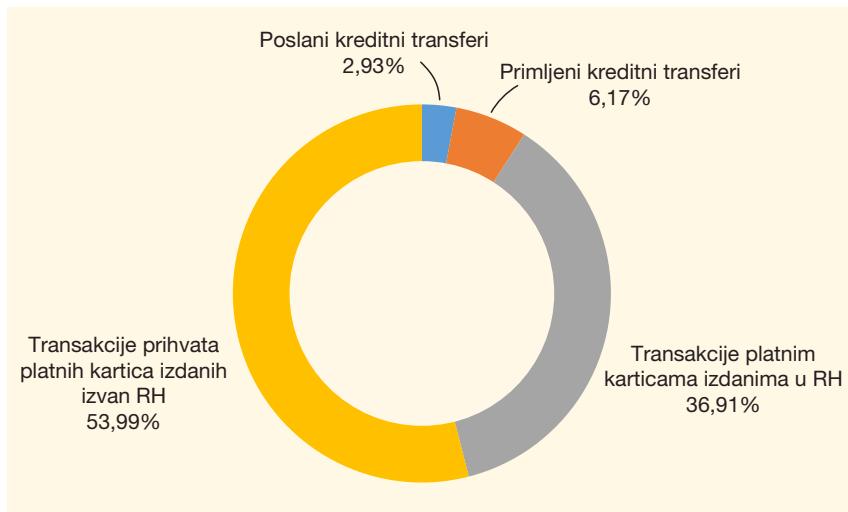

Napomena: Podaci se odnose na međunarodne bezgotovinske platne transakcije izvršene u svim valutama, preračunato u eure.

Izvor: HNB

Na razini mjeseca u 2023. prosječno se izvršavalo 16,2 milijuna međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija s prosječnom vrijednosti od 11,7 milijardi eura mjesечно. Eksponencijalni rast broja međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija od svibnja do rujna 2023. detaljnije je pojašnjen u dijelu povezanom s transakcijama prihvata platnih kartica izdanih izvan RH.

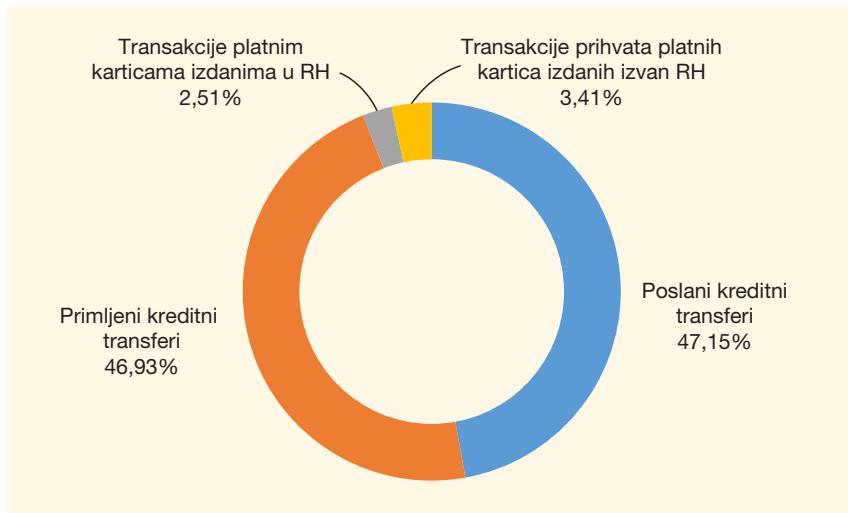
Slika 15. Struktura međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija prema broju izvršenih platnih transakcija

Izvor: HNB

Najveće udjele u ukupnom broju međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija u 2023. imale su transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH s udjelom od 53,99% i međunarodne transakcije platnim karticama izdanima u RH s udjelom od 36,91% (Slika 15.). Slijedile su ih transakcije međunarodnih kreditnih transfera u korist računa za plaćanje u RH s udjelom od 6,17%, a na posljednjem mjestu nalazili su se poslani kreditni transferi s udjelom od 2,93%.

Slika 16. Struktura međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija prema vrijednosti izvršenih platnih transakcija

Napomena: Podaci se odnose na vrijednost međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija izvršenih u svim valutama, preračunato u eure.

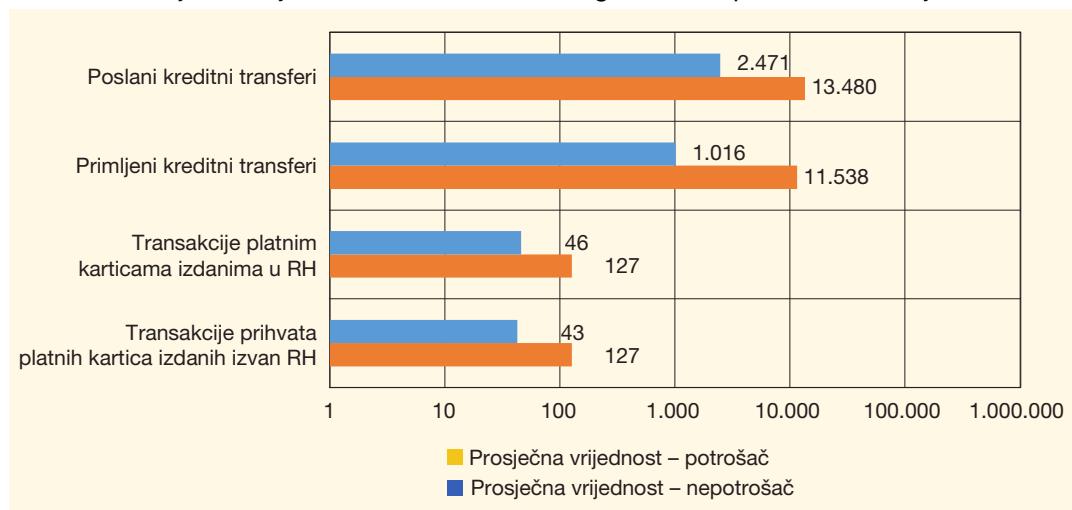
Izvor: HNB

Iz strukture vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija (Slika 16.) vidljivo je kako udio međunarodnih kreditnih transfera čini 94% ukupne vrijednosti transakcija. Pritom se od ukupne vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija 46,93% vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija odnosi na međunarodne kreditne transfere izvršene u korist računa za plaćanje u RH, a 47,15% na međunarodne kreditne transfere izvršene na teret računa za plaćanje u RH. Udio od 3,41% u ukupnoj

vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija imaju transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH, a udio od 2,51% međunarodne transakcije platnim karticama izdanima u RH.

Visok udio kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija (baš kao i nacionalnih) rezultat je činjenice da se upravo kreditnim transferima najčešće koristi u transakcijama većih vrijednosti. To je vidljivo i iz prosječne vrijednosti međunarodne bezgotovinske platne transakcije koja je za međunarodni kreditni transfer dosta veća od prosječne vrijednosti međunarodne transakcije platnom karticom. Prosječne vrijednosti međunarodne bezgotovinske platne transakcije za potrošače i poslovne subjekte prikazane su na Slici 17.

Slika 17. Prosječna vrijednost međunarodne bezgotovinske platne transakcije

Napomena: Međunarodne bezgotovinske platne transakcije obuhvaćaju izvršene bezgotovinske platne transakcije u svim valutama, preračunato u eure.

Izvor: HNB

U nastavku Izvještaja pojedinačno je analizirana svaka od kategorija međunarodnih bezgotovinskih platnih transakcija.

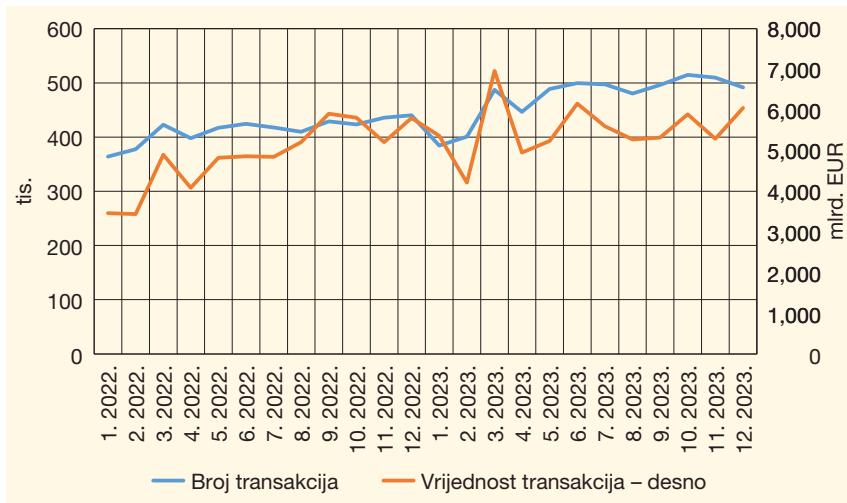
4. Poslani kreditni transferi

Poslani kreditni transferi obuhvaćaju sve međunarodne kreditne transfere izvršene na teret računa za plaćanje potrošača, poslovnih subjekata i kreditnih institucija u RH. Podaci koji se odnose na izvršene kreditne transfere na teret računa za plaćanje kreditnih institucija u RH ne uključuju transakcije koje su kreditne institucije u RH obavile u svoje ime i za svoj račun na finansijskom tržištu (npr. plaćanja na deviznom i/ili tržištu kapitala).

U 2023. ukupno je izvršeno 5,7 milijuna transakcija poslanih međunarodnih kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti od 66,3 milijarde eura (izvršenih u svim

valutama, preračunato u eure). U odnosu na 2022. navedeni podatak upućuje na godišnje povećanje ukupnog broja poslanih međunarodnih kreditnih transfera za 14,8%, a ukupne vrijednosti za 13,6%. Na razini mjeseca u 2023. prosječno je izvršeno 474,6 tisuća poslanih međunarodnih kreditnih transfera s prosječnom vrijednosti od 5,5 milijardi eura mjesечно. Kretanje ukupnog broja i vrijednosti poslanih međunarodnih kreditnih transfera u 2022. i 2023. prikazano je na Slici 18.

Slika 18. Poslani međunarodni kreditni transferi

Napomena: Podaci se odnose na poslane međunarodne kreditne transfere izvršene u svim valutama, preračunato u eure.

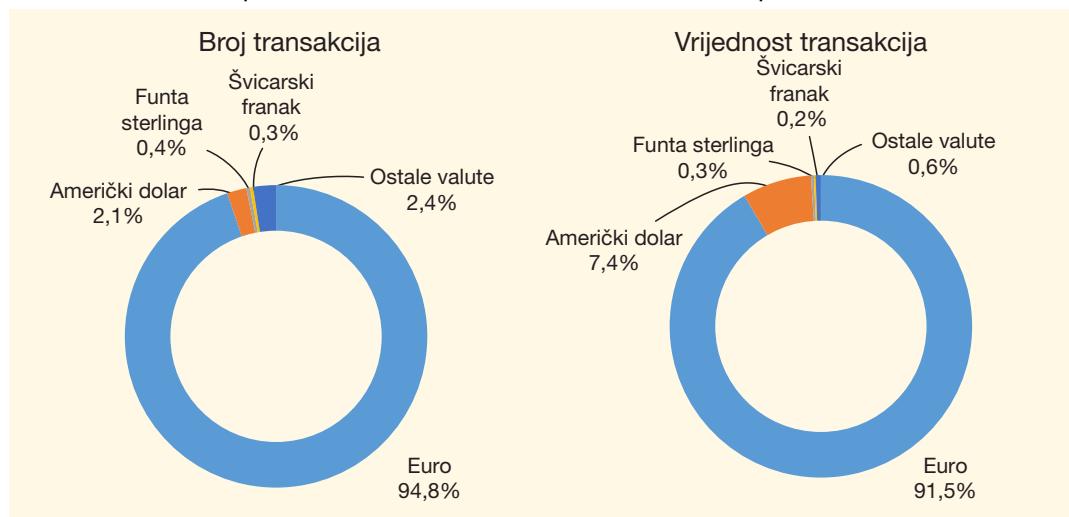
Izvor: HNB

Od ukupnog broja poslanih međunarodnih kreditnih transfera u 2023. njih 82,4% izvršeno je na teret računa za plaćanje poslovnih subjekata u RH u ukupnoj vrijednosti od 63,2 milijarde eura. Na teret računa za plaćanje potrošača u RH izvršeno je 17,4% ukupnog broja poslanih međunarodnih kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti od 2,4 milijarde eura. Ostatak od 0,2% udjela odnosio se na udio u broju poslanih međunarodnih kreditnih transfera izvršenih na teret računa za plaćanje kreditnih institucija u RH u ukupnoj vrijednosti od 640 milijuna eura.

Prosječna vrijednost međunarodnoga kreditnog transfera izvršenog na teret računa za plaćanje poslovnog subjekta u RH iznosila je 13.480 eura, na teret računa za plaćanje potrošača u RH 2.471 euro, a na teret računa za plaćanje kreditne institucije u RH 46.467 eura.

Analizira li se struktura poslanih međunarodnih kreditnih transfera prema valuti, može se zaključiti kako su u 2023. najveći broj (94,8%) i najveća vrijednost (91,5%) poslanih međunarodnih kreditnih transfera izvršeni u eurima. Udjeli valuta u strukturi poslanih međunarodnih kreditnih transfera prema valuti prikazani su na Slici 19.

Slika 19. Struktura poslanih međunarodnih kreditnih transfera prema valuti

Napomena: Podaci se odnose na poslane međunarodne kreditne transfere prema valutama.

Vrijednost transakcija po pojedinim valutama preračunata je u eure.

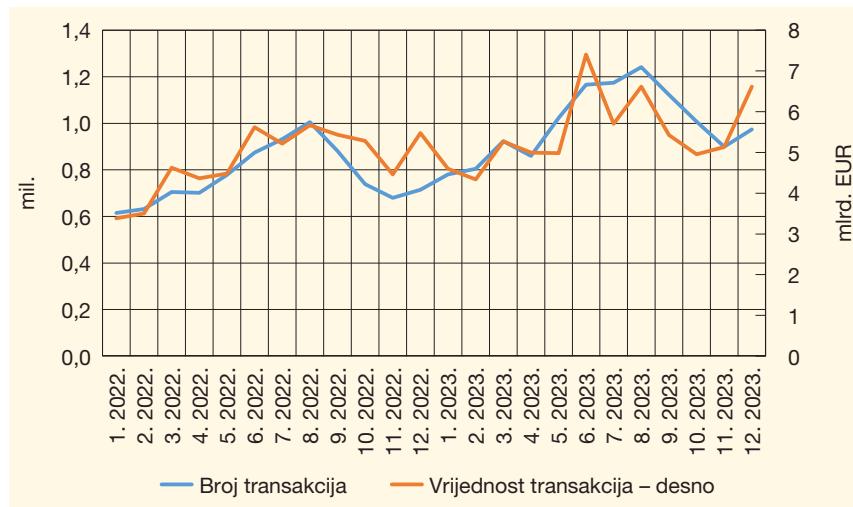
Izvor: HNB

4.1. Primljeni kreditni transferi

Primljeni kreditni transferi obuhvaćaju sve međunarodne kreditne transfere izvršene u korist računa za plaćanje potrošača, poslovnih subjekata i kreditnih institucija u RH.

Prema dostavljenim podacima kreditnih institucija u 2023. ukupno je izvršeno 12 milijuna transakcija primljenih međunarodnih kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti od 66 milijardi eura (izvršenih u svim valutama, preračunato u eure). Usporede li se ti podaci s 2022., ukupan broj primljenih međunarodnih kreditnih transfera povećao se za 29,4%, a ukupna vrijednost za 14,8%. Na razini mjeseca u 2023. prosječno je izvršeno 998 tisuća primljenih međunarodnih kreditnih transfera s prosječnom vrijednosti od 5,5 milijardi eura mjesечно (Slika 20.).

Slika 20. Primljeni međunarodni kreditni transferi

Napomena: Podaci se odnose na primljene međunarodne kreditne transfere izvršene u svim valutama, preračunato u eure

Izvor: HNB

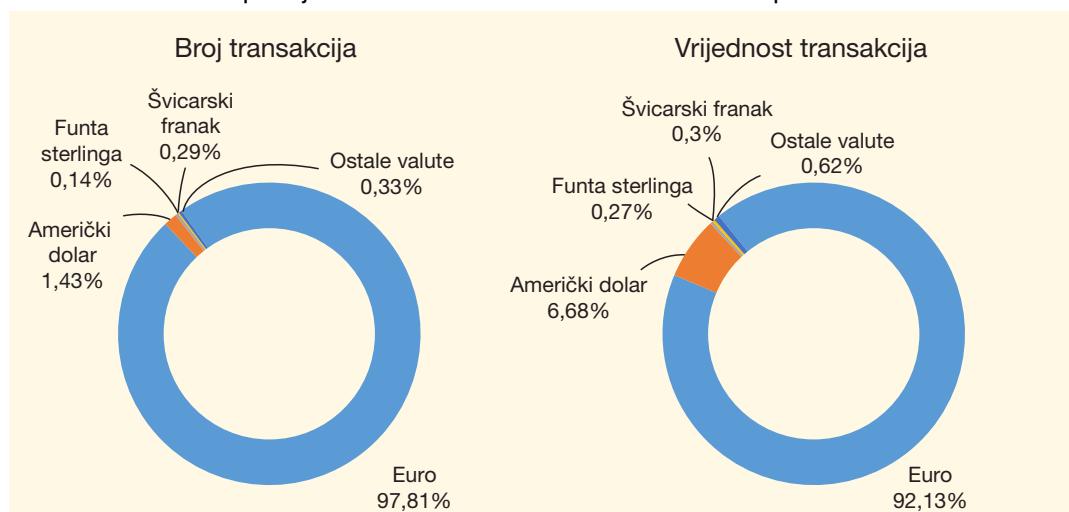
Od ukupnog broja primljenih međunarodnih kreditnih transfera u 2023. njih 59,41% izvršeno je u korist računa za plaćanje potrošača u RH u ukupnoj vrijednosti od 7,2 milijarde eura. U korist računa za plaćanje poslovnih subjekata u RH izvršeno je 40,23% ukupnog broja primljenih međunarodnih kreditnih transfera u ukupnoj vrijednosti od 55,6 milijardi eura. Ostatak od 0,35% u ukupnoj vrijednosti od 3,2 milijarde eura odnosio se na udio broja primljenih međunarodnih kreditnih transfera izvršenih u korist računa za plaćanje kreditnih institucija u RH.

U skladu s tim može se zaključiti kako je najveći dio vrijednosti primljenih međunarodnih kreditnih transfera izvršen u korist računa za plaćanje poslovnih subjekata u RH, dok je najveći dio broja primljenih međunarodnih kreditnih transfera izvršen u korist računa za plaćanje potrošača u RH.

U 2023. prosječna vrijednost međunarodnoga kreditnog transfera izvršenog u korist računa za plaćanje poslovnog subjekta u RH iznosila je 11.538 eura, u korist računa za plaćanje potrošača u RH 1.016 eura, a u korist računa za plaćanje kreditne institucije u RH 75.572 eura.

Iz strukture primljenih međunarodnih kreditnih transfera u 2023. prema valuti utvrđeno je kako se najveći udio transakcija (njih 97,81% u broju i 92,13% u vrijednosti) odnosio na transakcije u eurima. Slijede transakcije primljenih međunarodnih kreditnih transfera u američkim dolarima s udjelom od 1,43% u ukupnom broju i 6,68% u ukupnoj vrijednosti primljenih međunarodnih kreditnih transfera prema valuti. Udjeli valuta u strukturi primljenih međunarodnih kreditnih transfera prema valuti prikazani su na Slici 21.

Slika 21. Struktura primljenih međunarodnih kreditnih transfera prema valuti

Napomena: Podaci se odnose na primljene međunarodne kreditne transfere prema valuti. Vrijednost transakcija po pojedinim valutama preračunata je u eure.

Izvor: HNB

4.2. Transakcije platnim karticama izdanima u RH

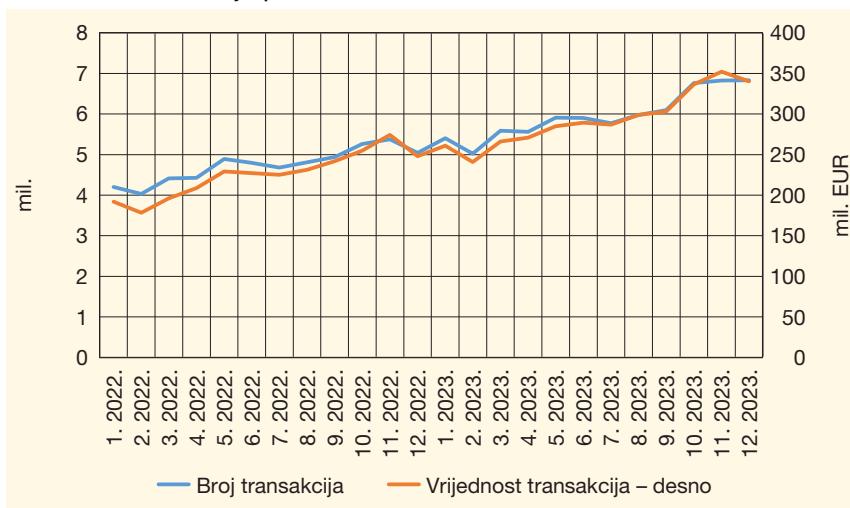
Transakcije platnim karticama izdanima u RH obuhvaćaju sve međunarodne transakcije platnim karticama izdanima od pružatelja platnih usluga izdavatelja u RH, odnosno:

- platne transakcije kupnje robe i usluga platnom karticom i
- platne transakcije podizanja gotovog novca platnom karticom.

Prema dostavljenim podacima u 2023. ukupno je izvršeno 71,7 milijuna međunarodnih transakcija platnim karticama izdanima u RH u ukupnoj vrijednosti od 3,5 miliardi eura. Transakcije su izvršene u 138 valuta i 216 država. U odnosu na 2022. ukupan broj izvršenih međunarodnih transakcija platnim karticama izdanima u RH povećao se za 26%, a ukupna vrijednost za 30,4%.

Na razini mjeseca u 2023. prosječno je izvršeno 6 milijuna međunarodnih transakcija platnim karticama izdanima u RH s prosječnom vrijednosti od 294,3 milijuna eura mjesечно. Kretanje ukupnoga mjesečnog broja i vrijednosti međunarodnih transakcija platnim karticama izdanima u RH u 2022. i 2023. prikazano je na Slici 22.

Slika 22. Transakcije platnim karticama izdanima u RH

Napomena: Podaci se odnose na međunarodne transakcije platnim karticama izdanima u RH, a koje obuhvaćaju platne transakcije kupnje robe i usluga platnom karticom i platne transakcije podizanja gotovog novca platnom karticom, izvršene u svim valutama, preračunato u eure.

Izvor: HNB

U 2023. od ukupnog broja i vrijednosti međunarodnih transakcija platnim karticama izdanima u RH, karticama potrošača izvršeno je 96,1% broja i 89,8% vrijednosti međunarodnih transakcija platnim karticama, dok je karticama poslovnih subjekata izvršeno 3,9% broja i 10,2% vrijednosti međunarodnih transakcija platnim karticama.

Prosječna vrijednost međunarodne transakcije platnom karticom izdanom potrošaču u RH iznosila je 46 eura, a međunarodna transakcija platnom karticom izdanom poslovnom subjektu u RH 127 eura.

4.3. Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH

Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH obuhvaćaju podatke o transakcijama prihvata platnih kartica izdanih od pružatelja platnih usluga izvan RH (u nastavku teksta: inozemni izdavatelj), a koji uključuju transakcije e-novcem. Pritom su uslugu prihvata platnih kartica izvršili pružatelji platnih usluga prihvatitelji, odnosno:

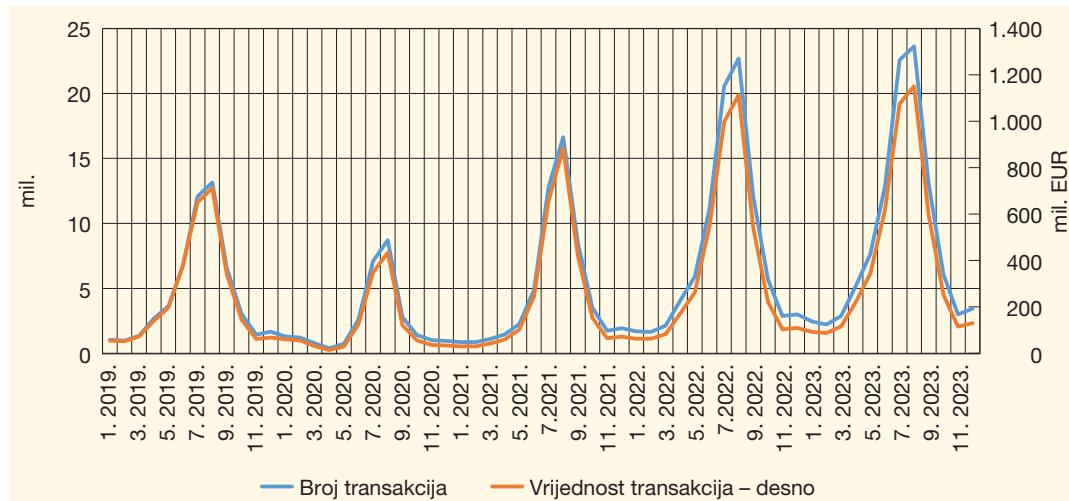
1. kreditne institucije (banke) koje su od HNB-a dobile odobrenje za rad koje uključuje i odobrenje za pružanje platne usluge prihvatanja platnih transakcija izvršenih platnim instrumentima
2. institucije za elektronički novac koje su od HNB-a dobile odobrenje za pružanje platne usluge prihvatanja platnih transakcija izvršenih platnim instrumentima i
3. institucije za platni promet koje su od HNB-a dobile odobrenje za pružanje platne usluge prihvatanja platnih transakcija izvršenih platnim instrumentima.

Za potrebe ove publikacije prikazane transakcije obuhvaćaju isključivo transakcije prihvata za kupnju robe i usluga izvršene preko EFTPOS uređaja i internetom na prodajnom mjestu preko platne kartice.

U 2023. godini ukupno je izvršeno 104,8 milijuna transakcija prihvata platnih kartica inozemnih izdavatelja u ukupnoj vrijednosti od 4,8 milijardi eura. U usporedbi s ukupnim brojem i vrijednosti transakcija prihvata platnih kartica inozemnih izdavatelja u 2022., ukupan broj transakcija povećao se za 12,4%, a ukupna vrijednost za 12,2%.

Kretanje ukupnoga mjesečnog broja i vrijednosti transakcija prihvata platnih kartica izdanih izvan RH u posljednjih pet godina najbolje prikazuje Slika 23., prema kojoj se ukupan broj transakcija do 2023. godine prosječno povećavao za 29%, a ukupna vrijednost za 26% godišnje (s iznimkom za 2020., kada je primjetljiv utjecaj pandemije bolesti COVID-19).

Slika 23. Transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH

Napomena: Podaci se odnose na transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH, a koje obuhvaćaju transakcije prihvata za kupnju robe i usluga izvršene preko EFTPOS uređaja i internetom na prodajnom mjestu preko platne kartice, izvršene u eurima.

Izvor: HNB

Podaci prikazani na Slici 23. upućuju i na trend rasta ukupnog broja i vrijednosti mjesecnih transakcija prihvata platnih kartica inozemnih izdavatelja za kupnju robe i usluga u razdoblju od svibnja do rujna. Nakon rujna i ljetne turističke sezone obično je slijedio pad broja i vrijednosti mjesecnih transakcija na razine od početka godine. Prosječna vrijednost transakcije prihvata karticom inozemnog izdavatelja za kupnju robe i usluga u 2023. povećala se za 0,5% u odnosu na 2022. i iznosila je 46 eura.

5. Pregled osnovnih pojmoveva

Izravno terećenje jest platna usluga kojom se tereti platiteljev račun za plaćanje, pri čemu platnu transakciju inicira primatelj plaćanja na temelju suglasnosti platitelja dane svojem pružatelju platnih usluga, primatelju plaćanja ili pružatelju platnih usluga primatelja plaćanja.

Kartična platna transakcija usluga je koja se temelji na prihvatnoj kartičnoj infrastrukturi i pravilima poslovanja kartične platne sheme za izvršavanje platne transakcije debitnom ili kreditnom karticom.

Kreditni transfer je platna usluga kojom se račun za plaćanje primatelja plaćanja odobrava za platnu transakciju ili za niz platnih transakcija terećenja platiteljeva računa za plaćanje od strane pružatelja platnih usluga kod kojeg se vodi platiteljev račun za plaćanje, na osnovi naloga za plaćanje koji zadaje platitelj.

Međunarodna/prekogranična platna transakcija jest platna transakcija u čijem izvršavanju sudjeluju dva pružatelja platnih usluga od kojih se jedan pružatelj platnih usluga nalazi u Republici Hrvatskoj, a drugi u drugoj državi članici ili trećoj državi (u nastavku teksta: međunarodna platna transakcija).

Nacionalna platna transakcija jest platna transakcija u čijem izvršavanju sudjeluju platiteljev pružatelj platnih usluga i pružatelj platnih usluga primatelja plaćanja ili samo jedan pružatelj platnih usluga koji se nalaze u Republici Hrvatskoj.

Terećenje bez naloga jest transakcija koju inicira i izvršava kreditna institucija, prijenosom s računa za plaćanje svojega korisnika platne usluge na temelju ugovora s tim korisnikom, a bez posebnog naloga za plaćanje (kamate, naknade za pojedine platne usluge kao što je, primjerice, naknada za vođenje računa).

Trajni nalog je instrukcija koju je platitelj dao pružatelju platnih usluga koji vodi platiteljev račun za plaćanje za izvršavanje kreditnih transfera u redovitim vremenskim razmacima ili na unaprijed utvrđene datume (npr. plaćanje anuiteta ili rate kredita i sl.).

Usluga plaćanja računa jest usluga kod koje kreditna institucija na temelju ugovora s primateljem plaćanja prikuplja novčana sredstva platitelja, neovisno o načinu njihova prikupljanja, a prikupljeni iznos stavlja na raspolaganje primatelju plaćanja u vremenskim ciklusima određenima ugovorom (npr. račun za struju, vodu, plin i sl.), a u skladu s odredbama Zakona o platnom prometu kojima se određuju rokovi izvršenja plaćanja.

